

Rapport van bevindingen IODAD-onderzoek
2010 naar het betaalgedrag bij de
departementen

Datum 25 augustus 2010
Kenmerk IODAD 2010-114

Uitgebracht aan de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst
(ICBR)

Colofon

Titel	Rapport van bevindingen IODAD-onderzoek naar het betaalgedrag bij de departementen
Auteur(s)	Dirk Knol, Herman Riesebos, interdepartementale begeleidingsgroep IODAD
Bijlage(n)	3
Inlichtingen	Rijksauditdienst Marius Winters Dirk Knol Herman Riesebos

Inhoud

1	Managementsamenvatting—4
2	Opdracht—6
2.1	Aanleiding—6
2.2	Uitvoering—6
3	Doelstellingen, gehanteerde criteria, object en aanpak—7
3.1	Doelstellingen—7
3.2	Onderzoekscriteria—7
3.3	Object van onderzoek—7
3.4	Karakter van het onderzoek en aanpak—8
3.5	Uitkomsten overleg met de Tweede Kamer naar aanleiding van het rijksbrede onderzoek 2009—8
4	Bevindingen—9
4.1	Inleiding—9
4.2	Betaaltermijnen en de mate waarin tijdig is betaald—9
4.3	Indicaties oorzaken niet-tijdige betalingen bij departementen—11
4.3.1	Rijksbreed aangetroffen zaken—11
4.3.2	Specifieke oorzaken per departement—12
4.4	Oorzaken bij de leveranciers—13
4.5	Wettelijke rente—13
4.6	Verbetermaatregelen naar aanleiding van de rapportage 2009—13
4.7	Managementreacties—13
4.8	Aanpassing ARIV/ARVODI voorwaarden—14
5	Bijlagen—15
	Bijlage 1: klassenindeling
	Bijlage 2: percentage tijdig betaalde facturen
	Bijlage 3: specificatie tijdig betaalde facturen conform onderzoekscriteria

1 Managementsamenvatting

De minister van Financiën heeft, als coördinerend verantwoordelijk bewindspersoon voor het betaalgedrag van het Rijk, in het najaar van 2009 aan de Tweede Kamer toegezegd, een vervolgonderzoek uit te laten voeren naar het betaalgedrag van het Rijk. Deze toezegging is gedaan naar aanleiding van de uitkomsten van het in 2009 uitgevoerde onderzoek naar het betaalgedrag van het Rijk. Evenals in 2009 is de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst (ICBR) de opdrachtgever voor het onderzoek. Het feitelijke onderzoek naar het betaalgedrag van de departementen is uitgevoerd door de departementale auditdiensten en de Rijksauditdienst en heeft als doelstellingen:

- inzicht te verschaffen in de door de departementen werkelijk gerealiseerde betaaltermijnen in de eerste vier maanden van 2010;
- vast te stellen in welke mate door de departementen tijdig is betaald op basis van het door de opdrachtgever geformuleerde onderzoekscriterium;
- indicaties te geven van de oorzaken van niet-tijdige betalingen;
- indicaties te geven over de implementatie van getroffen verbetermaatregelen (opzet en bestaan);
- een indicatie te geven van het beleid van de departementen met betrekking tot het betalen van wettelijk verplichte rente bij te late betalingen.

De methode van onderzoek in 2010 was hetzelfde als in 2009. Op een enkele uitzondering na vanwege reorganisaties zijn dezelfde organisatie-onderdelen in het onderzoek betrokken. Het onderzoek was ook gericht op dezelfde periode (1 januari tot en met 30 april).

Het rijksbrede percentage tijdig betaalde facturen komt uit op 81,4%. Ten opzichte van vorig jaar (75%) een stijging van ruim 6%.

De minister van Financiën heeft aangegeven dat de departementale uitkomsten worden getoetst aan de referentienorm van 90% tijdig betaald (zie ook 3.5). Het rijksbrede percentage ligt nog onder deze referentienorm.

De uitkomsten van de departementen zijn als volgt te classificeren zie onderstaande tabel:

% tijdig betaald	Departement
> 90%	Financiën Buitenlandse Zaken Verkeer en Waterstaat
80% - 90%	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Volksgezondheid, Welzijn en Sport Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Economische Zaken Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening Milieubeheer
70% - 80%	Sociale Zaken en Werkgelegenheid Justitie Defensie Algemene Zaken
30% - 40%	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bij twee departementen (Justitie en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) is een verbetering gerealiseerd van meer dan 20% ten opzichte van 2009. Drie departementen (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Economische Zaken en Volksgezondheid, Welzijn en Sport) laten een stijging zien van meer dan 10%.

Bij Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2010:33,9%/2009:74,1%) en Algemene Zaken (2010:73,5%/2009: 81,5%) heeft de introductie van een nieuw financieel systeem het percentage tijdig betaald in de onderzoeksperiode negatief beïnvloed.

Bij de overige zes departementen is het percentage tijdig betaald ten opzichte van vorig jaar vrijwel gelijk gebleven.

Naar aanleiding van de rapportage 2009 hebben de departementen verbetermaatregelen geïmplementeerd om het betaalproces te versnellen. Indicatief hebben wij de volgende verbetermaatregelen aangetroffen: het invoeren van centrale factureeradressen, direct betalen van kleinere facturen en diverse administratieve procedures (verkrijgen van zicht op de routing van facturen, snellere afhandeling probleemfacturen enz.) en interne monitoring. Trage controle van facturen en onjuistheden in de administratieve verwerking blijven net als in 2009 rijksbrede oorzaken van niet-tijdige betalingen. Bij een aantal departementen blijft een aantal oorzaken van niet-tijdige betalingen zich in 2009 ook voordoen: de afsluiting van administraties in december ("jaarafsluiting") en de afwezigheid van personeel (vakantie/ziekte). In paragraaf 4.3 zijn de specifieke oorzaken per departement in beeld gebracht.

Op basis van dit vervolgonderzoek doen wij de volgende suggesties:

1. Neem maatregelen om de knelpunten trage controle van facturen, eindejaarsproblematiek, invoering nieuwe systemen en bezettingsproblemen in vakanties structureel op te lossen;
2. Stimuleer departementen om verbetermaatregelen onderling uit te wisselen, met name ten aanzien van de knelpunten genoemd onder 1;
3. Laat de departementen net als in 2009 in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het departementale jaarverslag 2010 rapporteren over het percentage tijdig betaalde facturen en de oorzaken van niet-tijdige betaling. Hiermee wordt de verantwoordelijkheid van het management voor het betaalgedrag benadrukt.

2 Opdracht

2.1 **Aanleiding**

Naar aanleiding van aandacht van de media en kamervragen over het betaalgedrag van het Rijk heeft de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst (ICBR) in 2009 een verzoek gedaan aan het IODAD om een rijksbreed onderzoek uit te voeren naar het feitelijke betaalgedrag van de departementen (omvattende: kerndepartement, agentschappen en buitendiensten). De Directeur-generaal Rijksbegroting van het ministerie van Financiën trad op als gedelegeerd opdrachtgever. De uitkomsten van dit onderzoek zijn in het najaar van 2009 met de Tweede Kamer gedeeld. De minister van Financiën, als verantwoordelijk bewindspersoon voor het betaalgedrag van het Rijk, heeft aan de Tweede Kamer toegezegd dat in 2010 een vervolgonderzoek zou worden uitgevoerd. Het vervolgonderzoek is een herhaling van het onderzoek uit 2009, waarbij ten behoeve van de vergelijkbaarheid van de uitkomsten de aanpak identiek is geweest aan die van het in 2009 uitgevoerde onderzoek. De inhoud van het onderzoek ligt vast in de opdrachtbevestiging van 29 april 2010, kenmerk IODAD 2010-036.

2.2 **Uitvoering**

Onder centrale coördinatie van een door het IODAD ingestelde interdepartementale begeleidingsgroep is het onderzoek van mei tot medio juli 2010 uitgevoerd door de departementale auditdiensten en de Rijksauditdienst. Deze hebben over de uitkomsten gerapporteerd aan het management van de departementen. De begeleidingsgroep heeft op basis van de departementaal uitgebrachte rapporten deze samenvattende rapportage opgesteld. Deze samenvattende rapportage vervangt de versie gedateerd 20 juli 2010. In die versie waren de resultaten nog niet verwerkt van het onderzoek bij Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het onderzoek bij dat departement is op 9 augustus afgerond.

3 Doelstellingen, gehanteerde criteria, object en aanpak

3.1 Doelstellingen

De doelstellingen van het onderzoek zijn:

- vast te stellen in welke mate door de departementen tijdig is betaald op basis van het door de opdrachtgever geformuleerde onderzoekscriterium;
- indicaties te geven van de oorzaken van niet-tijdige betalingen;
- indicaties geven van de mate waarin de getroffen verbetermaatregelen naar aanleiding van de rapportage 2009 zijn geïmplementeerd (opzet en bestaan);
- een indicatie te geven van het beleid van de departementen met betrekking tot het betalen van wettelijk verplichte rente bij te late betalingen.

3.2 Onderzoekscriteria

Het door de opdrachtgever vastgestelde criterium (hetzelfde als 2009) houdt in dat facturen die binnen 30 dagen na factuurdatum zijn betaald, tijdig zijn betaald. Dit omdat in het bedrijfsleven 30 dagen een gangbare termijn is. Facturen die op of na 30 dagen na factuurdatum zijn betaald, zijn ook tijdig betaald indien:

- binnen dertig dagen na ontvangst van de factuur is betaald, zo niet
- de langere betaaltermijn bij overeenkomst is afgesproken, of
- de oorzaak voor de langere betaaltermijn bij de leverancier ligt.

De overweging om betalingen binnen 30 dagen na ontvangstdatum ook als tijdig te beschouwen is dat de departementen invloed hebben vanaf het moment dat de factuur wordt ontvangen.

De in dit onderzoek gehanteerde kwalificatie "tijdig betaald" is uitsluitend gebaseerd op het door de opdrachtgever geformuleerde onderzoekscriterium en zegt niet per definitie iets over de juridische tijdigheid van de betaling. Een betaling binnen 30 dagen (stel dat betaald is 20 dagen na factuurdatum) kan juridisch te laat zijn, bijvoorbeeld omdat contractueel een termijn van 10 dagen overeengekomen is. In dit rapport wordt uitsluitend verslag gedaan van feitelijke bevindingen uit hoofde van de met de opdrachtgever overeengekomen specifieke werkzaamheden en wordt geen zekerheid verschaft.

3.3 Object van onderzoek

Het onderzoek heeft zich uitsluitend gericht op de vanaf 1 januari 2010 tot en met 30 april 2010 betaalde facturen van derden buiten de rijksdienst voor geleverde goederen en diensten ('transactie-uitgaven'). Dus niet: subsidies, bijdragen, uitkeringen, salarissen en andere personeelsgerelateerde uitgaven zoals reisdeclaraties.

De meeste departementen bestaan uit enkele tot meerdere min of meer zelfstandige organisatieonderdelen met eigen betaalsystemen. Vanwege de vergelijkbaarheid van de uitkomsten met 2009 zijn in 2010 in principe dezelfde organisatieonderdelen in het onderzoek betrokken als 2009. Bij Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Economische Zaken moest dit uitgangspunt vanwege een reorganisatie worden losgelaten. Specifiek voor Buitenlandse Zaken geldt dat betaalorganisaties op de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland buiten beschouwing zijn gelaten.

3.4 **Karakter van het onderzoek en aanpak**

Het onderzoek heeft het karakter van 'overeengekomen specifieke werkzaamheden' conform NVCOS-4400¹. Dit betekent dat geen oordeel wordt gegeven of conclusies worden getrokken maar wordt gerapporteerd over bevindingen. De opdrachtgever kan op basis daarvan zelf conclusies trekken.

De eerste stap van het onderzoek bestond per betaalorganisatie uit het maken van een klassenindeling tussen facturen die binnen 30 dagen na factuurdatum zijn betaald en facturen die op of na 30 dagen na factuurdatum zijn betaald (nader onderverdeeld in 30 tot 45 dagen en 45 dagen of langer). Voor de klassen 'facturen betaald op of na 30 dagen na factuurdatum' is nader onderzoek verricht conform de in paragraaf 3.2 vermelde criteria:

- voor wat betreft de facturen die op of na 30 dagen na factuurdatum zijn betaald is onderzocht of die facturen binnen 30 dagen na ontvangst zijn betaald;
- indien de betaaltermijn niet alleen op of na 30 dagen na factuurdatum is, maar ook op of na 30 dagen na ontvangstdatum van de factuur, dan is onderzocht of over die lange betaaltermijn een specifieke afspraak met de leverancier is gemaakt (overeenkomst);
- indien op of na 30 dagen na ontvangst van de factuur is betaald en daarover geen specifieke afspraak met de leverancier is gemaakt dan is onderzocht of de oorzaak van de lange termijn bij de departementen ligt of bij de leverancier.

Het onderzoek is uitgevoerd door bestudering van documenten, interviews met de in het betaalproces betrokken personen en met gebruik van postensteekproeven. Voor de bevindingen over de betaaltermijnen en de mate waarin tijdig is betaald, geldt een betrouwbaarheid van circa 95%. De uitkomsten (percentages) hebben een afwijking van maximaal circa 5% naar beneden of naar boven.

3.5 **Uitkomsten overleg met de Tweede Kamer naar aanleiding van het rijksbrede onderzoek 2009**

In de Tweede Kamer is in het najaar van 2009, naar aanleiding van het uitbrengen van de rapportage over het rijksbrede onderzoek overleg gevoerd over het betaalgedrag van de Rijksoverheid. In de beantwoording van kamervragen is aangegeven dat de regierol van de directies FEZ versterkt zou worden door middel van onder andere een striktere monitoring, dat best practices uitgewisseld worden en dat in de afzonderlijke jaarverslagen van de departementen en het Financieel Jaarverslag van het Rijk gerapporteerd zal worden over het betaalgedrag.

In antwoorden op kamervragen over het betaalgedrag heeft de minister van Financiën ook aangegeven dat:

"Het streven van de departementen is om 100% van de facturen op tijd te betalen. Er kunnen echter altijd redenen zijn waarom een betaling later plaatsvindt, bijvoorbeeld wanneer de rekening onduidelijk is of wanneer er overleg moet plaatsvinden met de leverancier. Vandaar dat het doel is om minimaal 90% van de rekeningen op tijd te betalen. Deze 90% is genoemd als referentienorm om de uitkomst van de rijksbrede audit over het voorjaar van 2010 te kunnen beoordelen".

¹ Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie

4 Bevindingen

4.1 Inleiding

Bijlage 1 (Klassenindeling) bevat een overzicht van de onderzochte betaalorganisaties, het financieel belang² per betaalorganisatie, het aantal facturen dat daarmee samenhangt en de bevindingen met betrekking tot de werkelijk gerealiseerde betaaltermijnen. In bijlage 2 zijn de scores uitgewerkt met betrekking tot het tweede element van de onderzoeksdoelelstelling: de mate waarin door de departementen tijdig is betaald op basis van het onderzoekscriterium (uitgesplitst naar betaalorganisatie). Bijlage 3 bevat een nadere onderbouwing van de in bijlage 2 vermelde percentages. De bijlagen zijn in paragraaf 4.2 samengevat en toegelicht. Indicaties van oorzaken van niet-tijdige betalingen die zijn gelegen bij de departementen zijn uitgewerkt in paragraaf 4.3. Een indicatie van oorzaken bij leveranciers is gegeven in paragraaf 4.4. In paragraaf 4.5 is het beleid van de departementen met betrekking tot het betalen van wettelijke rente uiteengezet. Vervolgens wordt in paragraaf 4.6 aandacht besteed aan de verbetermaatregelen naar aanleiding van de rapportage 2009 en in paragraaf 4.7 aan de managementreacties. Ten slotte wordt in paragraaf 4.8 ingegaan op de wijziging van de ARIV/ARVODI voorwaarden.

4.2 Betaaltermijnen en de mate waarin tijdig is betaald

Gemiddeld is rijksbreed ca. 68% (tijdig) betaald binnen 30 dagen na factuurdatum. Van de facturen die later zijn betaald is op grond van het onderzoekscriterium eveneens tijdig betaald:

- ca.11% omdat binnen 30 dagen na ontvangst van de factuur is betaald of omdat de langere termijn in overeenstemming is met de met de leverancier overeengekomen betaaltermijn;
- ca.2% omdat de oorzaak van de langere betaaltermijn bij de leverancier ligt.

In totaal is daarmee rijksbreed 81,4%³ van de facturen tijdig betaald. Dat is 6,4% beter dan vorig jaar.

² Met financieel belang wordt bedoeld het – voor wat betreft de in het onderzoek betrokken betaalorganisaties – totaal aan derden betaalde bedrag voor geleverde goederen en diensten (transactie-uitgaven) in de periode 1 januari 2010 tot en met 30 april 2010.

³ De vermelde rijksbrede percentages zijn gewogen gemiddelden, waarbij is gewogen op basis van het aantal facturen

Het beeld per departement is als volgt:

Departement	Financieel belang x € 1.000*		Aantal facturen*		% facturen tijdig betaald		% Toename (+) / afname (-)
	2010	2009	2010	2009	2010	2009	
Algemene Zaken	39.833	42.230	2.426	2.338	73,5	81,5	-8,0
Buitenlandse Zaken	74.045	168.978	5415	6.419	93,8	96,5	-2,7
Justitie	209.874	298.000	90.050	100.512	74,2	51,7	22,5
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)	169.431	139.340	23.451	25.707	83,5	80,3	3,2
Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW)	57.985	32.021	14.110	6.076	88,5	64,3	24,2
Financiën	338.985	369.968	100.350	92.132	94,3	92,4	1,9
Defensie	1.889.662	1.910.992	121.920	130.345	73,5	74,0	-0,5
Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM)	379.104	315.128	29.132	28.526	81,5	67,9	13,6
Verkeer en Waterstaat (VenW)	987.414	1.124.146	50.920	52.638	93,2	90,8	2,4
Economische Zaken	73.491	65.763	11.238	9.783	85,3	72,2	13,1
Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)	77.919	69.500	13.100	16.777	33,9	74,1	-40,2
Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)	30.827	33.617	6.271	6.846	76,2	77,0	-0,8
Volksgesondheid Welzijn en Sport (VWS)	93.836	101.300	20.168	24.870	87,5	77,3	10,2
Rijksbreed	4.422.441	4.670.983	488.551	502.969	81,4	75,0	6,4

* aantal facturen en financiële belangen die bij het onderzoek zijn betrokken

De drie best scorende departementen, Financiën (94,3%), Buitenlandse Zaken (93,8%) en Verkeer en Waterstaat (93,2%), zitten allemaal boven de referentienorm van 90%. Vorig jaar zaten deze drie departementen ook boven de 90%. Het laagst scorende departement is Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met 33,9%. Daarna volgen Defensie en Algemene Zaken, met beiden 73,5%. Twee departementen, Justitie en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, laten een verbetering zien van meer dan 20%. Drie departementen, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Economische Zaken en Volksgezondheid, Welzijn en Sport, stijgen met

respectievelijk 13,6%, 13,1% en 10,2%. Het rijksbrede percentage is gestegen van 75% naar 81,4% en wordt berekend als een gewogen gemiddelde op basis van het aantal facturen. Dat betekent dat departementen met veel facturen een relatief grote invloed hebben op het rijksbrede totaalpercentage. Ter indicatie: Financiën, Defensie en Justitie verwerkten zowel in 2009 als in 2010 ca. 60% van de facturen van de rijksoverheid.

In onderstaande tabel wordt de spreiding van de uitkomsten weergegeven:

% tijdig betaald	Aantal departementen 2010	Aantal departementen 2009
≥ 30% ≤ 50%	1	
≥ 50% ≤ 60%		1
≥ 60% ≤ 70%		2
≥ 70% ≤ 80%	4	5
≥ 80% ≤ 90%	5	2
≥ 90%	3	3

4.3 Indicaties oorzaken niet-tijdige betalingen bij departementen

Het onderzoek was primair gericht op het vaststellen van de betaaltermijnen en de mate waarin tijdig is betaald. Secundair was het doel het verzamelen van indicaties van oorzaken van niet-tijdige betalingen. Ten opzichte van vorig jaar is het aantal oorzaken dat min of meer voor alle departementen geldt verminderd van vijf naar twee. De eindejaarsproblematiek is in 2010 opnieuw een probleem gebleken voor een aantal departementen. Hieronder worden in paragraaf 4.3.2 per departement de oorzaken aangegeven.

Op basis van de in paragraaf 4.3.2 genoemde oorzaken wordt geadviseerd om maatregelen te nemen om de knelpunten trage controle van facturen, eindejaarsproblematiek, invoering nieuwe systemen en bezettingsproblemen in vakanties structureel op te lossen.

4.3.1 *Rijksbreed aangetroffen zaken* *Trage controle van de facturen*

Na ontvangst doorlopen de facturen een controletraject, waarin de facturen onder meer worden nagerekend, gecontroleerd met de overeenkomsten, de kwaliteit van de door de leverancier geleverde prestatie moet worden beoordeeld en de flattering voor betaling wordt gegeven.

Onjuistheden in administratieve verwerking

Meerdere oorzaken zijn aangetroffen zoals: factuurgegevens zijn onjuist ingevoerd, er was abusievelijk niet eerst een verplichting ingevoerd, originele factuur was zoek, ontbreken van contract/bestelling. De hierdoor noodzakelijke correcties en herstelacties kosten tijd.

4.3.2 *Specifieke oorzaken per departement*

Bij de volgende departementen die de 90% norm niet hebben gehaald zijn, naast de hierboven genoemde rijksbrede oorzaken, de specifieke oorzaken vastgesteld.

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2010:33,9%/2009:74,1%)

Het percentage tijdig betaalde facturen is negatief beïnvloed door de invoering per 1 januari 2010 van een nieuw financieel systeem bij de nieuwe Voedsel- en Warenautoriteit en de Dienst Regelingen. Daarnaast was de financiële administratie onderbezet. Bij de DICTU is sprake van een verbetering van het percentage tijdig betaalde facturen.

Per saldo heeft bovenstaande geleid tot een daling van het percentage tijdig betaalde facturen met ca. 40% voor het departement als geheel ten opzichte van vorig jaar.

Defensie (2010: 73,5%/2009:74,0%)

Het percentage tijdig betaald is bij Defensie vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2009. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt doordat vanaf medio november 2009 het betaalproces werd vertraagd, door het instellen van een betaalstop, de eindejaarsproblematiek en de begin 2010 ingestelde verplichtingenpauze.

Algemene Zaken (2010:73,5%/2009:81,5%)

Door uitloop van de introductie van een nieuw administratief systeem is er achterstand ontstaan bij de verwerking van inkomende facturen.

Justitie (2010:74,2%/2009:51,7%)

Vanwege de jaarafsluiting zijn bij de justitieonderdelen met een kasverplichtingenstelsel, het betreft het Openbaar Ministerie en het Bestuursdepartement, bijna drie weken geen betalingen verricht. De administratie was van 24 december t/m 10 januari afgesloten, waardoor in januari 2010 sprake was van een inhaalslag met als gevolg relatief veel lange betaaltermijnen. Hoewel dit in 2010 is verbeterd ten opzichte van 2009 zijn onvolkomenheden bij Inkopen, waardoor facturen onjuist zijn geadresseerd en/of een ontoereikend onderbouwing ontbreekt, ook nog steeds belangrijke oorzaken voor niet-tijdige betaling van facturen.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2010:76,2%/2009:77,0%)

Ieder jaar is vanaf medio december de financiële administratie een aantal weken gesloten. Er vindt dan geen verwerking of betaling van facturen plaats. De sluiting tijdens de jaarovergang verklaart ca. 50% van de niet tijdige betalingen.

Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening Milieubeheer (2010:81,5%/2009:67,9%)

Facturen zijn onder meer te laat betaald omdat ze wat langer zijn blijven liggen als gevolg van de vakantieperiode eind 2009/begin 2010 en omdat gedurende de periode 25/3/2010 tot 6/4/2010 geen betalingen mogelijk waren in verband met de aanpassing van de administratie aan SEPA.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010:83,5%/2009:80,3%)

Traag goedkeuringsproces in combinatie met de vakantieperiode aan het eind van het jaar.

Economische Zaken (2010:85,3%/2009:72,2%)

Belangrijke oorzaken van de niet-tijdige betalingen zijn een traag goedkeuringsproces als gevolg van de fusie van Senter Novem en EVD tot Agentschap NL en de eindejaarsproblematiek/betalingsstop.

Volksgezondheid Welzijn Sport (2010:87,5%/2009:77,3%)

Facturen zijn onder meer te laat betaald omdat ze wat langer zijn blijven liggen als gevolg van de decemberafsluiting/vakantie, een traag goedkeuringsproces of andere oorzaken.

Onderwijs Cultuur Wetenschap (2010:88,5%/2009:64,3%)

De eindejaarsproblematiek is een belangrijke oorzaak van de niet-tijdige betalingen.

4.4 Oorzaken bij de leveranciers

Zoals uit bijlage 3 blijkt ligt de oorzaak voor lange betaaltermijnen (betaaltermijn groter/gelijk dan 30 dagen na ontvangstdatum factuur) in beperkte mate bij de leveranciers (ca. 2%). Samenvattend zijn de volgende oorzaken van 'late betalingen' bij leveranciers aangetroffen:

- (aanvankelijk) onvoldoende prestatie geleverd;
- onvolledig gespecificeerde facturen ten aanzien van geleverde prestaties en gefactureerde tarieven, eenheden e.d.;
- onjuiste facturen (verkeerde adressering, verkeerde tarieven, eenheden e.d.).

4.5 Wettelijke rente

Op grond van artikel 119a van het Burgerlijk Wetboek, 6 is wettelijke rente verschuldigd met ingang van de dag volgend op de dag die is overeengekomen als de uiterste dag van betaling tot en met de dag waarop de schuldenaar de geldsom heeft voldaan. Het beleid en de uitvoering zijn in 2010 ten opzichte van vorig jaar niet veranderd.

4.6 Verbetermaatregelen naar aanleiding van de rapportage 2009

Bij de departementen zijn naar aanleiding van de rapportage 2009 diverse maatregelen genomen om het betaalgedrag te verbeteren. Tijdens de audit is het bestaan van deze maatregelen vastgesteld. Wij doen geen uitspraak over de relatie tussen de verbetermaatregelen en het effect ervan.

Een indicatie van de belangrijkste verbetermaatregelen: interne monitoring van het betaalgedrag, de instelling van een centraal factuureeradres, directe betaling van kleine facturen (met controle achteraf) en het meten van de voortgang van een factuur.

4.7 Managementreacties

Uit de managementreacties in de departementaal uitgebrachte rapporten blijkt dat het departementale management de bevindingen herkent en voornemens is waar nodig verdere (structurele) verbeteringen door te voeren cq reeds heeft doorgevoerd.

4.8 **Aanpassing ARIV/ARVODI voorwaarden**

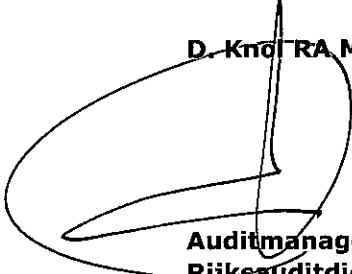
In de Nieuwsbrief 2 (oktober 2009) van de interdepartementale werkgroep contracten is eenduidige uitleg gegeven over de interpretatie wanneer er betaald moet worden.

Onderstaande passage is overgenomen uit de Nieuwsbrief.

"De onduidelijkheid schuilt in de zinsnede "binnen 30 dagen na ontvangst en goedkeuring van de factuur". Sommigen menen dat de termijn van 30 dagen pas begint te lopen vanaf de datum waarop opdrachtgever de factuur goedgekeurd heeft. Dat is echter een onjuiste uitleg.

De artikelen 15. 1 van de ARVODI respectievelijk 7.2 van de ARIV moeten zo gelezen worden dat de betalingstermijn (binnen 30 dagen betalen) begint te lopen vanaf de dag waarop de opdrachtgever de factuur ontvangt. Binnen deze termijn moet opdrachtgever wel checken of de factuur correct is maar deze controle heeft geen opschortende werking".

De werkgroep die zich bezighoudt met de aanpassing en verduidelijking van de ARIV ARVODI voorwaarden verwacht aan het einde van het jaar gereed te zijn.

D. Knip RA MGA

**Auditmanager
Rijksauditdienst**

drs. H. Riesebos

**Auditor
Rijksauditdienst**

5 Bijlagen

In dit rapport zijn 3 bijlagen opgenomen. Hierna volgt een toelichting op de inhoud van die bijlagen.

Bijlage 1: klassenindeling

In deze bijlage wordt per in het onderzoek betrokken betaalorganisatie het totale financiële belang respectievelijk totale aantal in het onderzoek betrokken facturen getoond. De facturen zijn in drie klassen (betaaltermijnen) verdeeld. De facturen in de klasse 'betaald < 30 dagen na factuurdatum' zijn op basis van het onderzoekscriterium tijdig betaald. De facturen die in de laatste twee klassen zijn vermeld zijn nader onderzocht op tijdigheid van betalen. Het totale percentage tijdig betaalde facturen staat in de een na laatste kolom van bijlage 2.

Bijlage 2: percentage tijdig betaalde facturen

In deze tabel staat in de een na laatste kolom het totaal percentage tijdig betaalde facturen per betaalorganisatie. In bijlage 3 zijn die percentages nader gespecificeerd conform het onderzoekscriterium.

Bijlage 3: specificatie tijdig betaalde facturen conform onderzoekscriteria

In deze bijlage is het totaal percentage tijdig betaalde facturen dat is vermeld in de een na laatste kolom van bijlage 2 nader gespecificeerd conform de onderzoekscriteria (zie paragraaf 3.2).

BIJLAGE 1: KLASSENINDELING

Departement	Betaalorganisaties	Financieel belang X € 1.000		Aantal facturen		% facturen betaald < 30 dagen na factuur- datum		% facturen betaald 30 tot 45 dagen na factuurdatum		% facturen betaald 45 dagen of langer na factuurdatum	
		2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Algemene Zaken	Directie FEZ	39.833	42.230	2.426	2.338	62,6	77,9	23,1	13,1	14,3	9,0
Buitenlandse Zaken	Directie FEZ	74.045	168.978	5.415	6.419	67,8	74,7	14,3	13,8	18,0	11,5
Justitie	Dienst Justitiële Inrichtingen	143.851	197.500	52.423	65.377	72,9	56,1	14,4	20,0	12,7	23,9
	Openbaar Ministerie	36.768	59.400	31.760	28.799	62,9	24,8	19,5	32,1	17,6	43,1
	Bestuursdepartement	29.255	41.100	5.867	6.336	61,5	16,6	16,1	25,9	22,4	57,5
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Kerndepartement	36.384	23.000	4.479	4.624	95,0	54,0	4,0	20,0	1,0	26,0
	AIVD	8.949	14.165	2.195	2.245	71,0	51,0	10,0	26,0	19,0	23,0
	Agentschap BPR	42.627	19.165	631	508	82,0	77,0	15,0	18,0	3,0	5,0
	Agentschap KLPD	81.471	83.010	16.146	18.330	67,0	62,0	16,0	17,0	17,0	21,0
Onderwijs Cultuur en Wetenschap	Concern- ondersteuning	23.009	22.406	4.844	4.901	76,0	56,0	18,5	25,0	5,5	19,0
	DUO (2009: Centrale Financiën Instellingen)	34.976	9.615	9.266	1.175	64,0	47,5	30,0	25,5	6,0	27,0
Financiën	Belastingdienst	303.381	328.020	95.613	87.376	89,0	74,0	6,0	21,0	5,0	5,0
	Kern	35.604	41.948	4.737	4.756	78,6	85,0	9,8	6,0	11,5	9,0
Defensie	Financieel Diensten Centrum	1.889.662	1.910.992	121.920	130.345	59,0	57,0	13,0	20,5	28,0	22,5
Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	Kern	50.258	42.775	5.306	5.160	70,7	30,5	16,5	21,0	12,8	48,5
	Agentschap Rijksgebouwendienst	328.846	272.353	23.826	23.366	64,9	62,4	22,9	25,0	12,2	12,6
Verkeer en Waterstaat	Betaalorganisatie kerndepartement	127.164	156.913	7.266	7.647	62,0	46,0	18,0	24,0	20,0	30,0
	Rijkswaterstaat Corporate Dienst	860.250	967.233	43.654	44.991	77,0	71,0	11,0	12,0	12,0	17,0
Economische Zaken	Betaalorganisatie Kerndepartement	18.688	14.482	3.135	3.277	78,1	59,5	12,2	16,5	9,7	24,0
	Betaalorganisatie Agentschap NL	54.803	SN: 27.529	8.103	SN: 4.288	71,7	SN: 73,3	19,2	SN: 15,2	9,1	SN: 11,5
			EVD: 23.752		EVD: 2.218		EVD: 61,3		EVD: 25,2		EVD: 13,5
Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Dienst Regelingen	15.540	22.000	2.540	2.920	25,0	66,0	28,0	18,0	47,0	16,0
	nieuwe Voedsel en Waren-Autoriteit	28.419	15.500	7.493	10.898	3,0	64,0	22,0	30,0	75,0	6,0
	Dienst ICT Uitvoering	33.970	32.000	3.067	2.959	72,0	41,0	18,0	39,0	10,0	20,0
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Directie Bedrijfsvoering	30.827	33.617	6.271	6.846	72,7	70,9	13,1	13,4	14,2	15,7
Volksgezondheid Welzijn en Sport	Kerndepartement	43.565	34.500	6.595	6.128	75,0	70,0	17,0	23,0	8,0	7,0
	Agentschap RIVM	50.271	66.800	13.573	18.742	84,0	66,0	8,5	15,0	7,5	19,0

BIJLAGE 2: PERCENTAGE VAN HET AANTAL FACTUREN DAT TIJDIG IS BETAALD PER BETAALORGANISATIE

Departement	In onderzoek betrokken betaalorganisaties van het departement	Financieel belang x € 1.000		Aantal facturen		% van het totaal aantal facturen dat tijdig is betaald		Verschil %
		2010	2009	2010	2009	2010	2009	
Algemene Zaken	Directie FEZ	39.833	42.230	2.426	2.338	73,5	81,5	-8,0
Buitenlandse Zaken	Directie FEZ	74.045	168.978	5.415	6.419	93,8	96,5	-2,7
Justitie	Dienst Justitiële Inrichtingen	143.851	197.500	52.423	65.377	78,5	61,5	
	Openbaar Ministerie	36.768	59.400	31.760	28.799	69,0	35,5	
	Bestuursdepartement	29.255	41.100	5.867	6.336	64,5	24,0	
	Totaal Justitie	209.874	298.000	90.050	100.512	74,2	51,7	22,5
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Kerndepartement	36.384	23.000	4.479	4.624	92,8	64,0	
	AIVD	8.949	14.165	2.195	2.245	73,0	58,0	
	Agentschap BPR	42.627	19.165	631	508	92,5	87,5	
	Agentschap KLPD	81.471	83.010	16.146	18.330	82,0	87,0	
	Totaal BZK	169.431	139.340	23.451	25.707	83,5	80,3	3,2
Onderwijs Cultuur en Wetenschap	Concern-ondersteuning	23.009	22.406	4.844	4.901	85,5	67,0	
	DUO (2009: Centrale Financiën Instellingen)	34.976	9.615	9.266	1.175	90,0	53,0	
	Totaal OCW	57.985	32.021	14.110	6.076	88,5	64,3	24,2
Financiën	Belastingdienst	303.381	328.020	95.613	87.376	94,5	92,5	
	Kern	35.604	41.948	4.737	4.756	90,9	90,9	
	Totaal Financiën	338.985	369.968	100.350	92.132	94,3	92,4	1,9
Defensie	Financieel Diensten Centrum	1.889.662	1.910.992	121.920	130.345	73,5	74,0	-0,5
Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	Kern	50.258	42.775	5.306	5.160	83,9	42,5	
	Agentschap Rijksgedebouwendienst	328.846	272.353	23.826	23.366	81,0	73,5	
	Totaal VROM	379.104	315.128	29.132	28.526	81,5	67,9	13,6
Verkeer en Waterstaat	Shared Services Organisatie	127.164	156.913	7.266	7.647	92,2	84,0	
	Rijkswaterstaat Corporate Dienst	860.250	967.233	43.654	44.991	93,4	92,0	
	Totaal VenW	987.414	1.124.146	50.920	52.638	93,2	90,8	2,4
Economische Zaken	Betaalorganisatie Kerndepartement	18.688	14.482	3.135	3.277	85,2	70,0	
	Betaalorganisatie Agentschap NL	54.803	SN: 27.529	8.103	4.288	85,4	SN: 79,0	
			EVD: 23.752		EVD: 2.218		EVD: 62,5	
	Totaal EZ	73.491	65.763	11.238	9.783	85,3	72,2	13,1
Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Dienst Regelingen	15.540	22.000	2.540	2.920	33,0	88,0	
	nieuwe Voedsel en Waren-Autoriteit	28.419	15.500	7.493	10.898	12,0	75,0	
	Dienst ICT Uitvoering	33.970	32.000	3.067	2.959	88,0	57,0	
	Totaal LNV		69.500		16.777	33,9	74,1	-40,2
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Directie Bedrijfsvoering	30.827	33.617	6.271	6.846	76,2	77,0	-0,8
Volksgesondheid Welzijn en Sport	Kerndepartement	43.565	34.500	6.595	6.128	85,5	83,0	
	Agentschap RIVM	50.271	66.800	13.573	18.742	88,5	75,5	
	Totaal VWS	93.836	101.300	20.168	24.870	87,5	77,3	10,2

BIJLAGE 3: SPECIFICATIE TIJDIG BETAALDE FACTUREN CONFORM ONDERZOEKSCRITERIA

1 Betaalorganisatie per departement	2 % van het aantal facturen betaald binnen 30 dagen na factuurdatum		3 % van het aantal facturen (die niet vallen onder de definitie van kolom 2) betaald binnen 30 dagen na ontvangst of conform overeengekomen termijn		4 % van het aantal facturen waarvan de oorzaak van de late betaal termijn is gelegen bij de leverancier		5 Totaal kolommen 2, 3 en 4 (= % tijdig betaald)	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Algemene Zaken								
Directie FEZ	62,6	77,9	7,9	3,6	3,0		73,5	81,5
Buitenlandse Zaken								
Directie FEZ	67,8	74,7	24,5	21,2	1,5	0,6	93,8	96,5
Justitie								
Dienst Justitiële Inrichtingen	73	58,1	5	3,4	0,5	2	78,5	61,5
Openbaar Ministerie	63	24,8	8	4,2	0	6,5	69	35,5
Bestuursdepartement	61,5	16,6	1	6,8	2	0,5	64,5	24
Gemiddelde Justitie							74,2	51,7
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties								
Kerndepartement	80,8	54	10,6	9,5	1,4	0,5	92,8	64
AIVD	71	51	1,5	6	0,5	1	73	58
Agentschap BPR	82	77	8	9,5	2,5	1	92,5	87,5
Agentschap KLPD	67	62	14	17	1	8	82	87
Gemiddelde BZK							83,5	80,3
Onderwijs Cultuur en Wetenschap								
Concerondersteuning	76	56	8,5	10,0	1	1	85,5	67
DUO/Centrale Financiën Instellingen	64	47,5	22,5	5,0	3,5	0,5	90	53
Gemiddelde OCW							88,5	64,3
Financiën								
Belastingdienst	89,0	74	4,0	18	1,5	0,5	94,5	92,5
Kern	78,6	85	11,8	5	0,5	0,5	90,9	80,5
Gemiddelde Financiën							94,3	92,4
Defensie								
Financieel Diensten Centrum	59	57	12	5	2,5	12	73,50	74
Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer								
Kern	70,7	30,5	12,2	11,5	1	0,5	83,9	42,5
Agentschap Rijksgebouwendienst	64,9	62,4	16,1	11,1	-	-	81	73,5
Gemiddelde VROM							81,50	67,9
Verkeer en Waterstaat								
Betaalorganisatie kerndepartement	62,1	46	28,2	30	1,9	8	92,2	84
Rijkswaterstaat Corporate Dienst	76,7	71	14,7	16	2	5	93,4	92
Gemiddelde VenW							93,2	90,8
Economische Zaken								
Betaalorganisatie Kerndepartement	78,1	59,5	7,1	7,5	-	3	85,2	70
Betaalorganisatie Agentschap NL	71,7	SN:73,3	12,8	SN: 4,2	0,9	SN: 1,5	85,4	SN: 79,0
		EVD: 61,3		EVD: 0,7		EVD: 0,5		EVD: 62,5
Gemiddelde EZ							85,3	72,2
Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit								
Dienst Regelingen	25	66	8	13	0	9	33	88
Voedsel en Waren-Autoriteit	3	64	9	5	0	6	12	75
Dienst ICT Uitvoering	72	41	11	9	5	7	88	57
Gemiddelde LNV							33,9	74,1
Sociale Zaken en Werkgelegenheid								
Directie Bedrijfsvoering	72,7	70,9	3,5	5,6	-	0,5	76,2	77
Volksgezondheid Welzijn en Sport								
Kerndepartement	75	70	7,5	9,5	3,0	3,5	85,5	83
Agentschap RIVM	84	66	3,0	6,5	1,5	3	88,5	75,5
Gemiddelde VWS							87,5	77,3